

Nr 251.

Av herrar **Nilsson** i Tånga och **Holmström**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående den skånska stenkolsindustriens övertagande av staten.

»Vårt svenska folk genomgår för närvarande en svårartad kris. Livsmedelsfrågan eller, som det populärt uttryckes, kampen för brödet är den allt dominerande frågan för dagen för breda befolkningslager. Statliga åtgärder för att trygga tillgången på livsmedel, bränsle m. m. jämte åtgärder i prisreglerande syfte ha måst tillgripas i en utsträckning, varom näppeligen någon kunnat drömma. Även om mot många av dessa statliga åtgärder kunna göras berättigade anmärkningar såsom rena missgrepp, för sent vidtagna o. s. v., borde dock alla vara eniga om det berättigade och ofrånkomliga i detta statens förmyndareskap, för så vitt som man icke saknar solidaritetskänsla för de ekonomiskt svaga i samhället. Det statliga ingripandet i prisreglerande syfte kan snarare sägas ha berört för få än för många områden; vissa industrier ha fått utnyttja för dem gynnsamma högkonjunkturer på ett i hög grad klandervärt sätt, ofta utan att dessa samma industrier i sin produktion i påfallande grad påverkats av den allmänna prisstegringen, därom vittna de enormt höga utdelningar på aktier, utsläppande av nya sådana utan kontant inbetalning o. s. v. Men även om man måste konstatera, att statsmakten visat en allt för stor hänsynsfullhet på vissa håll och begått rena missgrepp på andra, står dock kvar som ett ofrånkomligt faktum, en bestående lärdom för framtiden, då tilläventyrs normala förhållanden inträda, att statsmakten har makt och möjlighet att reglera förhållandena i samhället på ett sådant sätt, att de ekonomiskt svaga skyddas mot kapitalmaktens fria spel.

Tvivalsutan skulle den statliga regleringen utfallit mera gynnsamt, om samhället före krisens inträdande varit organiserat för denna reglering och staten varit i tillfälle att omedelbart påverka prisbildningen. Bränslefrågans ordnande har under krisen lämnat åtskilligt övrigt att önska, men det torde ligga i öppen dag, att, därest icke staten varit i tillfälle att som skogsägare förse marknaden med ansenliga kvantiteter ved, skulle ställningen varit långt mera förtvivlad än vad fallet varit. Därest icke utnyttjandet av kraften i statens vattenfall så orimligt försumrats, skulle ävenledes här statens inflytande på produktion, kommunikationer o. s. v. gynnsamt påverkats.

En bränsleindustri, som icke i minsta mån berörts av den statliga prisregleringen, är den skånska stenkolsgruveindustrien, som därför arbetat under en högkonjunktur, som torde sakna motstycke i denna industris historia. Dess produkter ha under krisen stegrats i pris med bortåt 150 % och dess aktier ha sprungit i höjden med omkring 100 %. Vad en sådan prisstegring innebär för den bränslebehövande allmänheten, för kommunikationsväsendet, för industri och produktion över huvud taget borde envar förstå. Denna enorma prisstegring har måhända mest gått ut över statsverket, som lär vara en av gruvbolagets största avnämare. Det ingår icke i syftet med denna motion att undersöka anledningen till, att statsmakten icke ansett nödigt att ingripa mot denna oskäligen prisstegring. Men det förefinnes så mycket större anledning att taga under allvarlig omprövning, huru denna del av vår bränslefråga bör för framtiden ordnas för att bäst tjäna landets och folkets intresse. För att bäst gagna detta syftemål tveka vi icke att säga: Detta mål vinnes lättast och säkrast genom ett förstatligande av kolgruveindustrien. Om på något område det berättigade i statens äganderätt kan anses i särskild grad vara för handen, är detta fallet just här. Även med ett omsorgsfullt tillvaratagande av landets kraftkällor för ljus och värme i vattenfall, skogar, mossar och kända kollager, torde en import av utländskt bränsle i form av kol vara ofrånkomligt. Frånsett de exceptionellt svåra förhållanden för import, som nu äro rådande, torde det vara uppenbart, att det även under fredliga och normala förhållanden är av vitalt intresse för staten, såväl med hänsyn till dess stora andel i kommunikationsväsendet, dess allmänna inrättningar m. m. som med hänsyn till produktionen, att den kan utöva ett direkt inflytande på prisbildningen. Ty erfarenheten har givit vid handen, att även om statsmakten utrustats med maktmedel, varigenom detta syftemål kunnat vinnas, dessa maktmedel av en eller annan anledning ofta icke tagas i bruk.

Vidare torde det vara uppenbart, att en mera planmässig och enhetlig behandling av de ärenden, som röra vår inhemska bränslefråga, kan åvägbringas, om staten i största utsträckning förfogar över dessa landets tillgångar på olika områden.

Sistlidna års riksdag fattade beslut om djupborrningar i Skåne med särskilt syftemål att få utrönt möjliga befintligheter av ännu okända kolager. Skulle dessa redan påbörjade undersökningar leda till önskat resultat, föreligger en ytterligare anledning till allvarligt övervägande, om det icke vore för kolindustriens tidsenliga utveckling och för statsintresset gagneligast, att det hela lades i statens händer. Bränslefrågan är en för det allmänna såväl som den enskilde så stor och betydelsefull ekonomisk fråga, att ett tillfredsställande ordnande av densamma icke allt för starkt får påverkas av tillfälliga större eller mindre ekonomiska uppoffringar från statens sida.

Det torde vara självfallet, att i en utredning av frågan bör ingå en noggrann undersökning, i vilken omfattning brytningsvärdiga kollager äro till finnandes inom det område, som bearbetas av det skånska stenkolsgruvebolaget.

Den s. k. torvkommittén har föreslagit en undersökning och uppmätning av bränslevärdiga torvmossar inom landet. En samtidigt företagen inventering av stenkollstillgångarna skulle ge ett synnerligen värdefullt material för bedömande av de riktlinjer, efter vilka vår inhemska bränslefråga bör lösas. Dock måste i detta sammanhang starkt pointeras det rent statliga intresset i dessa undersökningar, så att alla ovidkommande spekulationer må hållas på vederbörligt avstånd.»

Med denna motivering framförde vi vid förra årets riksdag förslag om en utredning angående förstatligande av den skånska stenkolsproduktionen. Sedan dess har ytterligare tillkommit skäl som talar för en sådan utredning. Under det sistförflutna året har priset å de inhemska stenkolen stigit till ett pris som är fyra à fem gånger högre än priset var vid tiden för krigsutbrottet. Dessa ofantligt höga priser ha väckt ett stort och berättigat missnöje bland förbrukarna av detta bränsle. Särskilt de mindre bemedlade kunna tillfölje de höga priserna ej förskaffa sig dessa stenkol som de under vanliga förhållanden äro hänvisade att använda. Detta missnöje bottnar däri, att dessa stora prisstegringar icke på långt när betingas av ökade brytnings- och därmed förenade kostnader utan utgöra delvis en oskälig företagarevinst. Man har i de orter där förbrukningen av detta bränsle är allmän å kommunalstämmor och annorledes börjat dryfta frågan om vad

som kan åtgöras mot dessa alltjämt pågående prisförhöjningar å inhemska stenkol. Man är betänkt på att genom utsedda deputationer hos vederbörande myndigheter påkalla dessas ingripande.

I fall staten finge hand om denna gren av bränsleproduktionen skulle givetvis sådana onödiga prisförhöjningar icke framdeles behöva ifrågakomma.

På grund av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning, huruvida och under vilka förutsättningar den skånska stenkolsgruveindustrin bör övertagas av staten; samt

för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Olof Nilsson,
Tånga.

Martin Holmström.